

TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE YOK EDİLEN KURUMLARDAN “ÇOCUK ESİRGEME KURUMU”

SHU Nihat Tarımeri

Şefkat ocağı “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu”nun kısa tarihi

İslam hukukuna göre “hilafet” olarak ayrıca adlandırılan devlet sistemi bağlamında Osmanlı Hanedanı üyeleri tarafınca monarşi ile yönetilen Osmanlı Devletinin 1.Dünya savaşına katılımı sonunda yenilen ve İtilaf Devletlerince toprakları işgal edilmiş bir ülke söz konusudur. 19 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk ve Arkadaşları tarafından başlatılan Kurtuluş Savaşı sonunda 29.Ekim. 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti yeniden kurulmuştur. 23 Nisan 1920 de Ankara da kurulmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi aynı zamanda özgür ve eşit yurttaşın inşası için bu Devrimleri yapmış ve kurumları ile birlikte kısa sürede gerçekleştirmiştir.

Genç Türkiye Cumhuriyetinin arkasına bakıldığında “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” gibi bir varlığının olup olmadığını ise genç nesil muhtemelen unutmuştur.Gurur yerine günümüzde nedense unutulmak istendiği de maalesef görülmektedir.. Sosyal Hizmet Uzmanı Turgay Çavuşoğlu ise Kurumun tarihini ele alan ender kişilerden birisidir.Kaynakları ele alındığında Kurtuluş Savaşında ilk kurulan kuruluşlardan birisi “**Himaye-i Etfal Cemiyeti**” dir. “Himaye-i Etfal Cemiyeti” Osmanlı Devleti Meşrutiyet devrinde kurulan darülteymların devamıdır. Bu devir dönemlerde birbirini takip eden savaşlarda şehit düşenlerin, göçmen ve mültecilerin,yetimlerini yetiştirilmeye ve ülkeye yararlı kişiler olarak kazandırılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı döneminde kimsesiz çocuklar ile ilgili öykü aslında 1851 Eytam (Yetimler)Nizannamesi ile başlamıştır. 1908 yılında ilk olarak Kırklareli’nde kurulan Himaye-i Etfal Cemiyetinin devamı olarak 30 Haziran 1921 tarihinde Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürkün emirleriyle Ankara’da “**Himaye-i Etfal Cemiyeti**” adı ile yeniden kurulmuştur.Kurtuluş Savaşı yıllarındaki amacı,savaş sırasında cephe gerisinde bakacak kimsesiz olmayan çocuklara ve şehit çocuklarına bakmak olmuştur.Daha sonraki yıllarda kimsesiz çocuklarla ilgili çalışmalara devam edilmiştir.M.K.Atatürk ve arkadaşlarının devrimleri ile birlikte çocuklar için yurttaşlık dayanışmasını da öne çıkaran yapı,kurum vede uygulamaları da öne çıkarmıştır.Çocukların vicdanı olduğu gibi şefkatli bir toplum özelliğininde kazandırmıştır. Hayırseverlik ve merhameti de dünyevileştirmiştir. Günümüzde Sivil Toplum Örgütü şeklinde adlandırılan STKlar içinde önemli bir öncülük yapmıştır. 1929 yılında yaşanan büyük ekonomi krizi birlikte değerlendirildiğinde böyle bir yapılanma ve destek önemli bir Türk mucizesidir.Unutulmaması gereken öykü ve destanın devamı olarak 1935 yılında “**Himaye-i Etfal Cemiyeti**” adı “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” olarak değiştirilmiş ve çocukların güven alanı olan kurum 26.kasım 1937 tarihli ve 1223 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla da kamu yararına çalışan dernekler sayılmıştır.

Bir toplumun geleceği olan çocukların fiziksel gelişmesinin yanı sıra kişisel ve sosyal gelişimlerine yönelik yardımseverlik ve yurttaşlık dayanışması açısından gönüllüğü ve kültürünü oluşturmaya yönelik böyle bir öncülük,yaklaşım ve yapılanma aynı zamanda genç Türkiye Cumhuriyetinin önemli bir ürünü olmuştur.Toplulukların gönüllü birlikteliği ile oluşan bir toplumda özgür ve eşit yurttaşlık gibi bir üst kimliğinin oluşmasına da yardım etmiştir. Bu ürünlerin arasında örneğin 500 şehit yetim çocuk için 1925 yılında Atatürk Çocuk Yuvasını kurdurulması gibi bu öncülük aynı zamanda genç Türkiye Cumhuriyetinin geleceğinin de önemli taşları olmuştur.Böyle onurlu tarihinin ve mucizenin bir parçası olan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu görüldüğü gibi açtığı kreş ve gündüz bakım evleri,çocuk yuvaları ,hemşire kolejleri,poliklinikler ve doğum hastanesi,aşevleri,çocuk kütüphaneleri, dergi ve kitap dahil çeşitli yayınlar,”Şefkat” Pulları gibi kaynaklarla Ana Kucağı,Çocuk Bahçeleri gibi kuruluşlarla amacına uygun hizmetleri de bu amaçla yürütmüştür. Osmanlı döneminde bir halkı eğitmek yerine okuma ve sorma kültürü olmadan medreselerde biat ederek veya ezberleyerek öğrenilen, mantığını sorgulamayan, asırdan beri inşaa ile kendilerine her söyleyeni hemencecik kabule hazır bir gene sahip

toplumun yerine Kurtuluş Savaşı sonrasında başta yer alan eğitimcilerin yanı sıra çağdaş bir eğitimi yansıtan ve de emek ,gayret sarf eden bir Kurumdan bahsediyoruz.Çocuk Hakları Sözleşmesinden önce bazı uygulamalarını gerçekleştiren böyle bir öykü ve mucize arasında dünyada ilk ve tek olarak çocukların “Çocukların Bayramı” şeklinde kutlaması da bu hedeflerin arasındadır.. TBMM nin kurulmasıyla birlikteliği ve her yıl 23 Nisanlarda kutlanması ayrı bir anlamı da yüklemiştir.Çocukların vicdanına yönelik görev ve sorumlulukla yükletilen Kurum ayrıca merkez ve ilçe teşkilatıyla yoksul çocuklara yemek yiyecek, okul malzemeleri vermek şeklindeki sosyal yardımlar gibi uygulamalar bu öncülüğün arasındadır..

Atatürk devrimlerinin ürünlerinden olması bağlamında örneğin 2. Dünya Savaşında İsmet İnönü döneminde Cumhuriyet'in 18. kuruluş yıldönümü nedeniyle 1941 yılında Kırıkkale Milletvekili ve Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanı Fuat Umay'ın radyo konuşmasına göre; Kurum'un 700 şubesi, bir çocuk mektebi, üç doğumevi, iki ana mektebi, beş pansiyon, dört dış muayenesi, dört yüzme ve kum havuzu, otuziki dispanser, onbir sütdamı, iki sinema, iki sıhhat müzesi, onbir çocuk okuma evi, dokuz çocuk yıkanma yeri, onaltı gündüz bakımevi, otuzdokuz çocuk yuvası, ellibeş çocuk bahçesi, yetmişsekiz aşevi olmak üzere 284 kuruluşu bulunmaktadır.

Kurum'un 25. yılı nedeniyle 1946 yılında çıkarılan yayında, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 688'i yurtiçinde 38'i yurtdışında olmak üzere 726 şubesinin ve 62.257 üyesinin olduğu belirtilmektedir. 1946-1947 yıllarındaki kuruluşlarla ilgili bilgiler ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

7-8 Mayıs 1976 tarihinde yapılan 28. Genel Kurul'da Kurum'un 67 il ve 450 ilçede örgütlendiği, 33 yuva, beş anaokulu, iki orta dereceli okul (hemşire koleji, öğretmen okulu) 14 poliklinik ve 2 aşevi ile hizmetlerini yürüttüğü belirtilmiştir.

Ayrıca görüleceği gibi “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti)”nin 1935 yılında 9 ve 10'uncu yıllar Genel Kurultayında değiştirilerek kabul edilen anayasasında gayesinin 12 yaşına kadar olan çocukların korunmasının maddi, daha yukarı yaş grubu için ise manevi olduğu belirtilmektedir. Daha sonra yapılan değişikliklerle 12 yaşından büyüklere manevi yardımların yapılabileceği, gerekli görülen durumlarda kimsesiz çocukların 18 yaşına kadar barındırılabilmesi ve yardım yapılabileceği ilave edilmiştir. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 1935 yılı Anayasasında;Çocuk dispanserlerinin, misafirhanelerin, yetim yuvalarının kurulması,Çocuklara ait kütüphanelerinin kurulması, Süt dağıtım birimlerinin kurulması,Çocuklar için oyun alanları ve bahçelerin kurulması,Fakir çocuklar için gıda ve eşya yardımında bulunulması,Yoksul anneler ve çocuklar için ucuz ve parasız banyolar kurulması,Fakir ve hasta çocuklar için yardım yapılması konuları anabasıllıklar olarak yer almıştır.Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun nizamnamesi (tüzüğü) genel kurullarda zaman zaman değişikliklere uğramıştır. 1951 yılı Genel Kongre'de kabul edilen tüzük ile “Çalışma Konuları” başlığı altında kurumun görevleri çok ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. 27 başlık altında bu çalışmalarda toplanmıştır.

Böyle bir geçmiş ve süreçte söz konusu olan uygulamalara yönelik gelirler için kaynaklar aynı zamanda zor ekonomik zamanlarda geliştirilerek gerçekleştirmiş olması ayrı bir mucizedir.Çocukların bedensel,kişisel ve sosyal gelişmeleri için bir toplumu da dahil eden becerinin yanı sıra günün çağın gereklerine uygun şekilde hedeflenmesi için böyle bir girişimcilik ve işletmecilik önemli bir öncülük genç Cumhuriyetin ruhunun da önemli ve tek örneğidir.Şefkatli bir toplum tarafından verilen bir kuruluş toplumsal vicdanın da bir aynası olmuştur.Bir kuruluşun önem ve özeniyle 1922 de yılında TBMM de yapılan düzenleme ile örneğin kişilere ulaşmak için posta ücreti muaf tutulmuş olması önemli bir örneklerden birisidir. Günün koşulları ile yine TBMM de gayrimenkuller için yapılan bağışlar bu dönemler de başlamıştır.Para ile İşleyen Otomatik Makinaların İmtiyazı, Çocuk Bayramı Münasebeti ile Şefkat Pulu Kullanılması Hakkındaki Teklif; Dr. Fuat Bey ve dokuz arkadaşı 9 Nisan 1932 tarihinde Meclis Başkanlığına teklifte bulunarak, 20-30 Nisan tarihleri arasında mektup ve telgraflara “Çocuk Şefkat Pulu” yapıştırılmasını için bu teklif ve 11 Nisan 1932 yılında kabul edilen yasa ile uygulamada yürürlüğe girmiştir.Şefkat Pulu dışında eşya piyangoları,balo,gösteriler,eğlenceler,”Gülbüz Çocuk” gibi spor yarışmaları,sergiler ile,eğitim ve bakım dahil çocukların ihtiyacının karşılanması içinde gelirler için kurum'un üyelerden topladığı aidatlar, emlaklarından elde ettiği kira gelirleri, yurt içinden ve dışından gelen bağışlar, bayramlarda halka takılan rozetler karşılığı toplanan paralar, tartı aletleri yerleştirilerek

elde edilen gelirler, Kavacık Memba Suyu'nun geliri, devlet yardımları, lüks telgraf uygulaması Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun diğer gelir türlerini oluşturmaktadır.

Yerellilik ,gönüllük,dayanışma ile özgür ve eşit yurttaşlık kimliğinin oluşmasına yönelik bu uygulamalar vergiler dışında çeşitli kaynaklarla ile oluşturulması da görüldüğü gibi Cumhuriyet ruhu ve hedefi ile gerçekleştirilmiştir.Devrimler ve bu ruh ile birlikte Cumhuriyet gibi bir özelliği öne çıkaran ve çocukların geleceği için söz konusu olan bu süreçte çocuklara yönelik 1949 yılında Korunmaya Muhtaç Çocuklar hakkında çıkarılan kanun aynı zamanda çocukların kamusal açıdan ayrı bir şekilde ele alınması için de yine bir ilktir. 1957 yılında ise 6972 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun” ile yeniden düzenlenmiştir.Bu kanun gereği illerde kurulan Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birlikleri de kimsesiz ve korunmasız kalmış çocuklara yönelik hizmetleri yürütmeye devam etmiştir.

Bu arada 1959 yılında tüm alanlarda sosyal hizmetlerin geliştirilmesine yönelik öneriler getirmek bu alanda eğitim ve araştırma yapmak üzere 7355 sayılı kanunla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur.Bu kanunla sosyal hizmetler alanına profesyonel meslek elemanı yetiştirmek üzere de 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi açılmış ve sosyal hizmet eğitimi verilmeye başlanmıştır.

1963 yılında 225 sayılı kanunla her türlü sosyal yardımı ve sosyal güvenlik hizmetlerini düzenlemek korunmaya muhtaç çocuklarla,engellerin,yaşlıların bakım, yetiştirilme ve rehabilitasyonu çalışma gücünden yoksun ve yoksul kişilerin sosyal güvenliğinin sağlamak ve Sosyal Hizmetler Enstitüsünün idari ve bilimsel işlerini kovalama ve denetimini yapmakla görevlendirilen Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak kurulmuş ve görevini ise 24 Mayıs 1983 tarihine kadar sürdürmüştür.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı çeşitli uygulamalar ve kuruluşlar ile ilgili gelirlerin azaltılması , sosyo ekonomik ve siyasi açıdan gelişmelerin yanı sıra Çocuk Esirgeme Kurumu Hükümetler tarafından yardım ve destek konusundaki eksikler bu kurumu güçsüz kılmaya neden olmuştur.1950 lerden sonra Atatürk Devrimleri de için de yeni bir süreçte başlamış olup Kurumu etkilendiği bu süreçte örneğin 1961 yılında kısa bir süreyle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca atanan “İdare Heyetince” yönetilmesi kararı alınmıştır. 1980 yılına gelindiğinde Kurum ekonomik sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Dönemin Genel Başkanı Ali Rıza Zorluoğlu, 30. Genel Kongre (9-10 Mayıs 1980) Genel Kurul Toplantısında kurumun yaşadığı darboğazı şu şekilde özetlemiştir. *“Bu güne kadar Devletimize yük olmadan bu şerefli görevi rahat yürüttük; ama bir yerde tıkanık, bunun kusuru da bizim değil. Bozulan memleket ekonomisi bizi bu duruma soktu. İnşallah düzelecektir. Düzelinceye kadar Devletimize müracaat etmek zorunluluğu doğmuştur. Sayın Başbakan'a müracaat ettim. Olumlu karşılamaş olmakla beraber, kesin bir cevap alamadığım için sizlere müjde haberi veremiyorum. Eğer bir aksilik çıkarsa izleyeceğimiz yolu burada, bu mukaddes çatı altında tespit edeceğiz. Sizlerden alacağım görüşleri aynen hep beraber uygulayacağız. Nasrettin Hoca'nın dediği gibi, biz biliriz yapacağımızı”* şeklindedir.

“Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu”

Bu sözlerin üzerinden uzun bir süre geçmeden ve terör ile gelişen siyasi durum nedeniyle 12.Eylül 1980 tarihinde askeri bir darbe sonucu, ülke yönetime el konmuştur.Milli Güvenlik Konseyi ile alınan kararların arasında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kapanış sürecide başlamıştır. Basına yansıyan bir olay aynı zamanda Kurum'un kapanışına yol açmıştır. Kapatılması adım adım gerçekleşmiştir. Bu dönemde Siyasi Partiler,dernek ve sendikalar kapatılmıştır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ,Kızılay ve Türk Hava Kurumu kalmış ancak tüm organları fesih edildiği gibi 28.Ekim.1980 tarihinde Resmi Gazete yayınlanan düzenleme ile kayyımlar atanmıştır. Yine süreç bağlamında ve basına yansıyan bu olayların sonunda Milli Güvenlik Kurulunun 51 No'lu kararı yayınlanmıştır.

5 Mayıs 1981 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanan 51 No'lu Milli Güvenlik Kurulu Kararında;

“1. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Tüzüğü gereğince kurulmuş bulunan genel merkezi, il merkezleri, ilçelerdeki şubeleri ile bucak ve köylerdeki kolları feshedilmiştir.

“2. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun feshedilmiş örgütleri yeniden oluşturuluncaya kadar, Kurum'un bütün hizmetleri ve görevleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca teşkil edilecek heyetler

veya atanacak kişiler tarafından yürütülür. Feshedilen örgütlerde başarılı hizmet vermiş yöneticilerin yeniden görevlendirilmesi mümkündür.

“3. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Kurum hizmetlerinin amacına uygun ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için tüzük değişikliği hazırlığı da dahil olmak üzere her türlü tedbiri alır ve kurumu ilgili Bakanlık Müfettişlerine teftiş ettirebilir, Mahalli Sıkıyönetim Komutanlıkları ve Valilikler ile işbirliği yapar.

“Adı geçen Bakanlık en kısa zamanda bu Kurum’un organlarının tüzük hükümlerine göre oluşturularak faydalı hizmetler vermesini sağlar.” ibaresi yer almıştır.

Dolayısıyla siyasi partiler, dernekler kapatıldığı ve fesih edildiği bir süreçte Kızılay, Türk Hava Kurumu gibi “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” ile ilgili olarak sadece Tüzüğün iptali ile birlikte yönetim organlarında yer alan görevlileri de içeren fesih kararı söz konusudur. Bu karar bağlamında yeni atamalar ile bir uygulama Sağlık ve Sosyal Bakanlığı tarafından uygulanmıştır. 24.05.1983 tarihinde kabul edilen, 27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile de Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun adı kalmak üzere yürürlükten kaldırılan 38/d.maddesinde “**Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun teşkiline ait mevzuat**” kaldırılmıştır. Bu tarihe kadar kapatılan dernekler için tüzük ve organları ve de atanan kayyım ile gerçekleşen yapı “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” ile sadece isim olarak kalmıştır. 1921 dan beri sahip olan dernek ve özel hukuka dayalı tüzel kişilik özelliği organlarıyla ortadan kaldırılmıştır. Atatürk ve arkadaşlarının Devrimleriyle Cumhuriyet döneminde yurttaşlık dayanışmasını da içeren bir öykü ve yapı bu şekilde ve devlet güvencesiyle devam edebilmiştir. Görüldüğü gibi kamu tüzel kişiliği olan katma bütçeli bir kuruluş haline getirilmiştir. Bu bağlamda ise “Geçici Madde 1 - Bu Kanunun yayım tarihinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğünce işletilen veya yatırım programlarında yer alıp halen inşaatları sürdürülen kreş ve gündüz bakımevleri, huzurevleri, rehabilitasyon merkezleri; Devlet Yatırım programları çerçevesinde yaptırılmış bulunan ya da Kanun yürürlüğe girdiği tarihte inşa edilmekte olan çocuk bakım ve yetiştirme yurtları; İl Korunmaya Muhtaç Çocuklar Koruma Birlikleri ve bunlara bağlı çocuk bakım ve yetiştirme yurtları ile her türlü kuruluşları; **varlığı sona erdirilen Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu’nun Genel Merkezi, İl Merkezi, bağımsız şube, şube, bağımsız kol ve kollarına ait tüm büro, kuruluş ve işletmeleri; bunların döner sermayeleri; tüm taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları ile Kuruma devrolunur.**” şeklinde görüldüğü gibi bu kurum özetle ve kısaca devletleştirilmiştir. Geçici Madde gereğince Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu’nun kuruluşlarının yönetimi Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına geçmiştir. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu’nda görev yapan çalışanların intibakları yapılarak, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına geçirilmiş ve memur olarak görevlerini sürdürmeleri de sağlanmıştır.

2828 sayılı Kanunun ile Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumuna yönelik düzenlemelere de ayrıca yer verilmiştir. Genç Cumhuriyetin özgür ve eşit yurttaşlık kimliği ile bir ulusun/toplumun/milletin inşasına da ki mucizenin ve yapının yönetsel ve kaynak konusunda ki zayıflama böyle bir fesih ile bu noktaya gelinmiştir. 1921 den beri söz konusu olan özel hukuk özelliğine sahip olunması nedeniyle de Kurum hizmetlerinin amacına uygun ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için tüzük değişikliği hazırlığı da dahil olmak üzere her türlü tedbiri alınması görüldüğü gibi kararlaştırılmış ancak yeterli görülmemesiyle bu karar görüldüğü gibi gerçekleştirilmemiştir. Bu hukuksal özellik bağlamında en kısa zamanda bu Kurum’un organlarının tüzük hükümlerine göre oluşturularak faydalı hizmetlerin verilmesinin sağlanması da mümkün olmadığı görülmüştür.

2828 sayılı Kanun ile söz konusu olan kamulaştırma bağlamında sosyal hizmetler ve kurumun yapılarıyla birliktelik çocukların korunması farklı boyuta taşınmıştır. Devletin güvencesi ve gözetimini içeren yeni Kurum ve uygulamalar öne çıkmıştır. Yeni bir yaklaşım ile Kurumla İlgili Özel Hükümler” Beşinci Bölümde ayrıca düzenlenmiştir. Örneğin 28.madde “Mirasın Kuruma geçmesi “ ile ilgilidir. Kuruma bağlı kuruluşlarda bakılmakta iken mirasçı bırakmaksızın ölen kimselerin mirası Kuruma geçer. Kurum terekenin borcundan ancak, kendisine geçen mallar ölçüsünde sorumlu olur şeklindedir. 29. Madde ise; Bu Kanun gereğince korunmaya ve yardıma muhtaç aile ve kişilere yapılacak ödemeler ve sağlanacak yardımlar başkasına devir, temlik ve haciz edilemez. 30. Madde ; Kurum, kendisine yardımda bulunduğu kişiler için **Türk Medeni Kanunu** hükümlerine göre nafaka ile yükümlü bulunanlar hakkında dava açmak hakkına sahiptir. Yapılmış olan idari görev ayrıca vesayet dahil görevi sosyal hizmet açıdan ele alınmış olması ayrı bir öncülüktür. (Ancak devamı gelememiştir.). Kurumun

malları ile ilgili olarak 31.madde de ise **Kurumun malları Devlet malı hükmünde** şeklinde olup gayrimenkul dahil özel hukuk kapsamında yer alan gelir ve kaynakları da kamulaştırılmıştır.Böylece devletin garantisi altına alındığı da öngörülmüştür. Kurumun alacakları Devlet alacağı derecesinde imtiyazlı kılınmıştır..Kuruma ait taşınmazlar malların satış ve devrinde Maliye Bakanlığından izin alınması zorunludur şeklinde yine yapılan değişiklikle (Değişik: 30/5/1997 - KHK - 572/11 md.) Kuruma ait taşınmazların satışından veya kiraya verilmesinden elde edilen gelirlerin % 30'u, özürlü hizmetlerinde kullanılmak üzere Kurum bütçesine özel gelir kaydedilir. Kuruma ait taşınmazların satışı, kiraya verilmesi, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yapılır.Yine bu yaklaşım bağlamında evlenme yardımı ile ilgili 32 madde ise Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşlarında koruma kararı devam eden kız çocuklarından evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek Devlet memuru aylığının birbuçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılır. Bu yardım hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir.

Ayrıca Kurumun sembolü ile ilgili olarak **33.madde Kurum, temel amaç ve görevlerine uygun olarak varlığı sona eren Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun sembolü de dikkate alınarak sembolize edilir.Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun sembolü hiçbir kurum ve kuruluş tarafından kullanılamaz ve iktibas edilemez** şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile görüldüğü gibi Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun amaç ve görevlerine uygun olarak varlığı ortadan kaldırılırken adı ve sembol telif gibi bir özellikle de korunmuştur.

“Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” olarak değiştirildikten sonra 1937 tarihli ve 1223 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla da kamu yararına çalışan dernekler sayılmış ile oluşan destansal bir öykü ve adı geride kalmıştır. Çocuklar için şefkat ocağı olmasıyla gerçekleştirilen bu mucize de Kurumun yurttaşlık dayanışması ve işletme becerisiyle sağlanan kaynaklarının yine zaman içinde yetersiz kalınması dahil kamulaştırılması ile birlikte özgün bir otonomlaşıma da söz konusu olmuştur. Bu bağlamda kurumda söz konusu olan gelirleri ve imtiyazlar ile “Kurumun Gelirleri” ile 18. Maddeye de yeni kaynaklarda geliştirilmiştir.Örneğin genel bütçenin yanı sıra döner sermaye gelirleri arasında yer alırken ayrıca Türk Hava Kurumunca toplanacak,kurban derisi,fitre,zekat, gelirlerden kuruma ayrılan paylar, belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde düzenlenen fuar,festival,,sergi ve benzeri yerlere giriş biletlerine Bkanlar Kurulunca tespit edilen miktarda yapıştırılacak sosyal yardım pulu gelirleri,kanunla kurulmuş olan Spor -Toto,Milli Piyango gibi şansa oyunları tertip eden kuruluşların aylık hasılatının % 1 nin kuruma aktarılmasıyla elde edilecek gelirler,26.5.1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 103 .maddesinin 3.fıkrası uyarınca Belediyelerce yapılacak yardımlar,İl Özel İdaralari Bütçelerini bir önceki yıl ödeneklerinin %5 inden az olmamak üzere konulacak yardımlar gibi gelirler öngörülmüş olup bazı gelirler 2004 ve 2007 yıllarında iptal edilmiştir.Gelirler bağlamında ayrıca yurttaşlık dayanışmasıyla oluşturulan kaynaklar ve işletme yaklaşımıyla kurulan işletmeler için Döner Sermaye ile ilgili Mali Kolaylıklar başlığında ele alan düzenlemeler arasında ki 20/de maddesinde Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumuna kanunlarla verilmiş olan imtiyazlar şeklinde düzenleme aynı zamanda ortadan kaldırılan Kurumdan hala yararlandığı bir durumu da ortaya çıkarmıştır.

1957 de Sosyal Hizmetlerin Türkiye için profesyonelleşmesi ve kamusal bir hizmet açısından bir öncülüğün sonunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile ilgili yeni süreçte ise 24.1.1989 -KHK 356/1 madde ile çıkarılan Kanun Hükmünde bir Kararname ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Başbakanlığa bağlı olarak hizmetlerini sürdürmeğe başlamıştır.Yine 1991 de yapılan Kararnameler ile (Madde 5- (Değişik: 24/1/1989 - KHK 356/1 Md.; Değiştirilerek kabul: 14/3/1991 - 3703/1)Dördüncü Madde’de belirtilen genel esaslar içinde bu yasayla verilen görevleri yapmak üzere “*Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu ile Başbakanlığa bağlı kamu tüzelkişiliğine sahip katma bütçeli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün merkez teşkilatı Ankara’dadır.*”Başbakanlığa bağlanan (bir Devlet Bakanlığı çatısı altında) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü illerde taşra örgütünü kurmuş ve korunmaya muhtaç aile, çocuk, genç, özürlü, yaşlı ve topluma hizmetlerini sürdürüegelmiştir.

“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı”

Başbakanlık ile yürütülen bu süreçte sosyal hizmetler ile ilgili yeni bir dönem de başlamıştır.3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin(KHK) ile bir bakanlık yapılanması öngörülmüştür.Bakanlığın web sayfasında ise görüleceği gibi üç düzenleme ön plana çıkmaktadır.

* 3.6.2011 tarihli " [633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK](#)(not: değişen veya iptal edilen maddeler ilgili sayfanın sonunda yer almaktadır)nlar ise " ;

* 2 Kasım 2011 tarihli RG/28103(mükerrer)" 662 sayılı *AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME*" ve

* 19.Şubat 2014 tarihli RG/28918 sayılı "*6518 Sayılı ASPB Teşkilat ve Görevleri KKK ile bazı KHK ile Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" yer almaktadır.

633 ve 662 sayılı KHK ile 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu" da yer alan "Çocuk Esirgeme Kurumu" nun iptali ile birlikte yine 6518 sayılı Kanunu ile bazı yeni düzenlemeler öne çıkarılmıştır.Özellikle de beslenme,barınma vede şiddetli maddi yoksunluk konusunda yoksulluğun çocuklar açısından sürekli kılınması ve tercihler yöntemler bu yapılanmayı daha da önemli kılmıştır. İki KHK ve 6518 sayılı kanun bağlamında sosyal yardım dahil yönetmeliklerin de 633 sayılı KHK ve 2828 sayılı kanuna dayanak olduğu yönetmeliklere de yansıtılmıştır.Görüleceği gibi 633 Sayılı Kararnamenin 35/4 madde de "*2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunun adı Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir.4 üncü fıkrasının sonuna aşağıdaki fıkraya eklenmiştir* " şeklinde düzenlenmiştir.Ayrıca "Sosyal Hizmetler Kanunu" başlıkta yer alan (1) *Bu Kanunun adı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu" iken, 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı KHK'nin 35 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.*" (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/kanunlar/2828-sayili-sosyal-hizmetler-kanunu.pdf>)

Bu düzenlemeler ile birlikte söz konusu olan 2-15;31 ve 33 maddeleri ise iptal edilmiştir.Böylece 30 Haziran 1921 tarihinde Ankara'da ""**Himaye-i Etfal Cemiyeti**"" adı ile yeniden kurulan ve 1935 yılında bu adın M.K.Atatürk'ün onayıyla "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirilmiş olması ile oluşan bu öykü söz konusu olan sembol ve adı dahil tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Çocuklar için toplumun vicdanı ve kurumsal bir şefkat özelliği tamamen köreltilmiştir.Böyle bir körleşme aynı zamanda tepkisizlikle daha da körelmiştir..Bu arada koruma ve gözetim konusundaki eksikliğin yanı sıra İslam dininin çeşitli şekilde yorumlanması ve/ya yardımseverlikle çocuklar bir araç olduğu bir sürecin de parçası olarak izinsiz ve izinli yatılı kurumlarca söz konusu olan ihtiyacın doldurulması için bir zemin sağlanmıştır.Bu boşaltma Fethullah Gülen tarafından oluşturulan yapı ve müridlerince yoğun bir şekilde yatılı dahil eğitim kurumları ile doldurulması ve bu yöndeki destekler sonucu 15 Temmuz 2016 tarihindeki askeri bir kalkışlamaya kadar gidilmiş olması da bu yönde önemli bir örnektir.Yine Adana da Aladağ'da ki yangında ölen çocuklar ile Karaman dahil çeşitli izinli veya izinsiz yatılı kurumlar da onbinlerce çocuğun hayırseverlik adına barınıp beslenmesindeki yaşanan acı ve üzüntü verici sonuçlar ve özet en son Hürriyet Gazetesi muhabiri İsmail Saymaz tarafından "Kimsesiz Cumhuriyeti" başlıklı çalışmada kısaca yansıtılmıştır. "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" nun tamamen ortadan kaldırılması içinde diğer önemli özet ve sonuçtur.Seyretmek ise diğer önemli bir sorun olabilmektedir.

Bu noktalara gelinene kadar görüldüğü gibi 633 ve 662 sayılı KHK ile halen yürütülen bu yetkinin kaynağı ise Anayasanın 91inci maddesidir. TBMM tarafından kanunların Anayasaya dayalı olarak düzenlemesi konusundaki yetkisine ek olarak **Bakanlar Kurulunca kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisini** de mümkün kılmıştır..Bu yetki ise ancak **sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere olup Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi**

hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenmediği de açıkça hükmedilmiştir.

Kaynağını TBMM ve Anayasa açısından alan böyle bir yetki ve görev ile 633 ve 662 sayılı KHK ler Bakanlar Kurulunca Resmi Gazete de yayınlanmış ve TBMM ne görüldüğü gibi tasarı şeklinde sevk edilmiştir.6.4.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanuna verilen yetki ile söz konusu olan (3.6.2011) tarihli ve 633 sayılı KHK tasarı şeklinde Başkanlığa geliş tarihi ise Resmi Gazete ile birlikte (08.06.2011) dir. Genç Türkiye Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte 1924 , 1960 ve 1981 Anayasaları ile geline noktada yer alan 91inci maddesinde öngörülen amir hüküm yerine getirilmiştir. Yine bu olağan KHK de dayalı olarak aynı yetki ile (11.10.2011 tarihli ve 662 sayılı KHK yine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır. (2.Kasım 2011) tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu iki tasarıdan 633 sayılı KHK ile ilgili bu tasarı 24/1 .Dönem "Sağlık,Aile,Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu"na 15.7.2011 tarihinde görüldüğü gibi sevk edilmiştir. Bu esas komisyonun dışında 24.Dönem **Anayasa**,Kadın Erkek Fırsat Eşitliği ,Plan ve Bütçe Komisyonlarına tali komisyonlara da aynı tarihte giriş yapılmıştır.Kanunlaşma ile ilgili işlemler bağlamında 26.Dönem "Sağlık,Aile,Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu"nun yer alan"Komisyonda Bulunan Tasarı ve Teklifler " arasında ki bu iki tasarı diğer geçmiş dönemleri ile birlikte yer almaktadır. 26/1 Dönem açısından asli görev bağlamında 4.2.2015 tarihleri açısından yenilenen bu tasarılarından birincisi olan taslağın taksim ve esas numarası **(1/264)**dir. 24.dönemde sevk edilen bu tasarinin da özeti ise "**633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmektedir.** " şeklindedir.Görüleceği gibi asli görev adına yapılan işlemler ise "komisyonda" şeklinde yansımakta olup tasarinin son durumunda ise "**KOMİSYONDA**" olduğu bilgisi yer almaktadır.(<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0265.pdf>)

TBMM ne sevk edilmiş 633 ve 662 sayılı KHK için öngörülen tasarinin komisyonlarda hala bulunduğu,bu yönde işlemin hala tamamlanmadığı vede Genel Kurula hala gönderilmediği de aynı zamanda anlaşılmaktadır.Ayrıca bilindiği gibi Anayasanın **113**üncü maddesi ile Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir şeklindedir.Bu hüküm ile birlikte yine Anayasanın 2 ve 5inci maddeleri bağlamında TBMM de düzenlenmesi gereken yasal düzenleme yerine Başbakanlık tarafından yürütülen görev ve yapılanma ortaya çıkmaktadır.Asli bir görev bağlamında Bakanlık açısında hem bir tüzel kimlik hem görev hemde uygulamalar açısından kanun boşluğun ötesinde hukukun üstünlüğü açısından aykırılık(lar) öne çıkmaktadır. Halbuki T.C. Anayasasının "Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme" başlıklı düzenleme yer alan 91inci madde de ayrıca "**Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedikle görüşülür.**" şeklinde öncelik ve ivedikle görüşülmesini amir bir yükümde öne çıkmaktadır.Buna bağlı olarak yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin, amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılamayacağını göstermeyi de gerekmektedir. Özellikle bir sürenin belirtilmemesi ve gözetilmemesi TBMM açısından Anayasayı da gözetmediği gibi bu yetkiyi görüldüğü gibi sınırsız da kılabilmektedir. Bu düzenleme , Komisyondaki süresiz ve sınırsızlık ile birlikte aynı zamanda Anayasanın amir hükmü ele alındığında ise öncelikle Anayasa konusunda bir saygı eksikliğinin toplum ve yurttaşlar adına öne çıktığı önemli bir sorun görüldüğü gibi ortaya çıkmaktadır.

Böyle bir ivedilik için uygunluk aranması gereken bu özellik ayrıca TBMM İçtüzüğü'nün 37inci maddesi ile de öne çıkarılmıştır.. Komisyonlarda inceleme süresi için de bir düzenlenmeye yer verilmiştir.Anayasanın 91inci maddesinde "**Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedikle görüşülür.**" şeklinde hükmedilen bu düzenleme ile ilgili olarak tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnamelerin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç kırkbeş gün içinde sonuçlandırılması gerekir şeklinde **düzenlenmiş olması ivedilik ile bir süreyi açıkça öne çıkarmaktadır.** Amir hüküm açısından da bir süre bitimi de söz konusudur. Parlamento açısından hukuksal bir boşluğa neden olmaması da ayrıca hedeflenmiştir.Bu bağlamda ;tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnamenin doğrudan Genel Kurul gündemine alınmasını Hükümet veya teklif sahipleride isteyebilirler. Bu istemler üzerine komisyon, Hükümet ve teklif sahibi beşer dakikayı geçmemek üzere söz alabilir. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir. Bu istemler, her hafta Salı günü ayrı bir siyasi parti

grubundan bir milletvekili tarafından yerine getirilmek kaydıyla bir tane olmak üzere işleme alınır. Bir milletvekili bir yasama yılında bu kapsamda bir defadan fazla istemde bulunamaz. Süresi içinde komisyonda görüşülmeyen kanun hükmünde kararnameler, doğrudan Genel Kurul gündemine alınmak üzere Meclis Başkanlığınca Danışma Kuruluna götürülür. Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre Başkanlıkça kısaltılabileceği gibi komisyonun müracaatı halinde en çok on gün daha uzatılabilir şeklindedir. Yerine getirilmemesi durumunda ise hukuka aykırı bir durum olduğu gibi bu yöndeki görev ve sorumluluk hala yerine getirilmemiştir.

633 ve 662 sayılı KHK ler ile ilgili tasarının TBMM ivedilikle Genel Kurul gündemine alması sadece yürütme ile ilgili değildir. Diğer siyasi partiler ve milletvekilleri içinde görüldüğü gibi Anayasanın gözetilmesi ile ilgili geçerli bir görevde söz konusudur. Milli irade adına yasama ile ilgili çalışmada hem süreci hemde bir ürünü içermekte olup kamu yararı adına toplumsal ilişkileri de belirleyen bir irade öne çıkmaktadır. Kanun dahil Anayasa açısından da bir uygunluk ve tutarlılık yasama ve yargı erki açısından da ayrı bir önemdedir. Anayasa Komisyonu ile birlikte teknik bir uygunluğun aranmasına yönelik bir uzmanlığı da özellikle öne çıkarmaktadır. Özellikle Anayasa Komisyonunda yapılan değerlendirme aynı zamanda hukuksal bir sürecin başlaması içinde bir gerekçe olmaktadır. Yargı açısından ise yine Anayasanın 138inci maddesi mahkemelerin bağımsızlığı ile ilgili olup hâkimlerin, görevlerinde bağımsız kılınması ve Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler şeklinde olması sadece kanunlara değil anayasaya uygunluğun aranmasını ve gözetilmesini hukukun üstünlüğü ve anayasa açısından zorunlu kılmaktadır. Özellikle eşit ve özgür yuttaşların güvenle dolu, huzurlu ve özgürlü kılmasını sağlamaya yönelik bir ortam hukukun üstünlüğünü bir görev yapmaktadır. Bu bağlamda yasama açısından anayasaya aykırılık Anayasa Mahkemesine başvurmak içinde bir görev ve gerekçe olduğu gibi mahkemeler içinde bir başvurunun mümkün kılınması ve hukukun güvencesi yurttaşlar için de öne çıkmaktadır. Özellikle de 6185 sayılı Kanun ile ilgili olarak 26.6.2013 tarihinde TBMM de başlamış bu süreçten önce bu KHK lerinin Anayasa tarafından öngörülen temel haklar ve buna yönelik asli görevler için bir uygunluğun/tutarlığın aranıp gözetilmediği de açıkça görülmektedir. Anayasanın 91 ve TBMM Tüzüğü'nün 37inci maddesine yönelik her hangi bir yaptırım olmaması ise hukukun üstünlüğü açısından bir değerlendirmeyi ortadan kaldırmamaktadır. Aksine yurttaşların hak sahiplerine ulaşılması açısından yasama dahil oluşan keyfilikler ve mağduriyetleri görmezden gelmek ve mazeret üretmek için bir beceri ise asla değildir. Anayasayı görmezden gelerek oluşan aykırılıkların/belirsizliğin/boşluğun giderilmesi için hak sahiplerini savunmak/yanında olmak özgür ve eşit yurttaş açısından yeni bir sorumluk ve görevi insanlık açısından ayrıca zorunlu kılmaktadır. Fakat başta TBMM çatısında her hangi kişisel tepki olmadığı gibi Siyasi Partiler açısından özellikle çocuklar için küçük bir tepki görülmediği gibi genç Türkiye Cumhuriyetinin ,Atatürk ve arkadaşlarının şefkat ocağı olan "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu"nun hala ortadan kaldırılmasına rağmen bu gerçek fark edilmediği gibi zaman zaman dillendirilmeleri oluşan aykırılıkları meşru kıldığı ve/ya ortak olunması da diğer önemli bir üzüntü kaynağı olabilmektedir.

“Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı”

Yine bilindiği gibi Anayasada yapılan düzenlemeler bağlamında 24.6.2018 tarihinde yapılan seçim sonucu Cumhurbaşkanlığı yürütmenin de bir parçası olmuştur. Bu yönetim bağlamında Başbakanlık ortadan kaldırılmış Bakanlıklar yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılanma arasında 3.6.2011 tarihli 633 sayılı KHK ile kurulmuş olan “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” 10. Temmuz.2018 tarihli 1. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “Çalışma ,Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklik 4.8.2018 tarihli 15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bu sefer “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı “ şeklindedir. TBMM de ivedilikle görüşülmeden kanunlaşmamış ASPB yer alan bazı birim ve uygulamalar da yenilenmiştir. Özellikle ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve M.K. Atatürk ve arkadaşları ile hediye edilen ve gönüllülerle şefkat ocağı yapan “Çocuk Esirgeme Kurumu” ile oluşan birliktelik yine ve Sosyal Hizmetlere yansıtılmıştır. Sosyal hizmetler tanımının hala geçerli olması ve Avrupa Sosyal Şartının 13 ve 14 maddeleri ile de söz konusu olan yeni Bakanlık uygulayıcı bir özelliği kazandırırken görev, sorumluk ve yükümlülük daha da öne çıkmıştır.

Değerlendirme

Türkiye Cumhuriyetinin çocuklar için ayrı bir şefkat ocağı olan “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu”na ilgili böyle onurlu geçmiş ve gelinen nokta ile ilgili bu kısa bilgiler bağlamında 633 sayılı KHK ile “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” ve sembol 3.6.2011 tarihinden itibaren tamamen ortadan kaldırılmıştır. Geçmiş hatırlandığında böyle bir geçmiş ve anların da yeniden değerlendirilmesini ayrıca gerektirmektedir. 1921 tarihinden beri Medeni Hukuk bağlamında ve özel hukuk kapsamında söz konusu olan dernek konumuyla söz konusu olan çalışmalar için gelir kaynakları ve gelirleri 2828 sayılı kanun ile kamulaştırılması ile yeni bir Kurum söz konusu olurken aynı zamanda sahip olan mülklere ve gelirlerinin korunmasını gerektirmiştir. 1921 tarihinde TBMM ile alınan karar ile yapılan bağış ile başlayan bu süreçte çocukların himayesi amacına uygun olması nedeniyle arsa ve binalarını Kuruma güvenerek şartlı çeşitli bağışlar da bu açıdan önemli bir temel kaynağı olmuştur. Kurumun buna uygun tasarrufları dahil Maliye Bakanlığınca aranan izinin ise 1997 tarihinde yapılan düzenleme ile 2886 sayılı Devlet İhale kanunun hükümlerince mümkün olmaya başlamış olması söz konusu olan şartlı bağışlar için de yeni bir süreci başlatmıştır. Kamulaştırma ve de bu süreçte kamu tüzel kişiliği olan katma bütçeli bir kuruluş haline getirildiği sürecin özellikle değerlendirilmesinde gerekmekte olup genel bütçe kapsamına alınması devletleştirilmesi vede hazineye devri ise yeni bir süreci başlatmıştır. Başta şartlı bağış dahil Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu’nun gelir ve kaynaklarına yönelik tasarruf ve işlemler yeni süreçlere neden olduğu da görülmektedir. Gönüllü katkılar ve bağışçılar dahil kişisel ve hukuksal açıdan toplumsal vicdanını da içeren bir durumda aynı zamanda öne çıkarmaktadır. Bu süreçte “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” 633 sayılı KHK’nin TBMM ile 24.6.2018 tarihinden itibaren ek olarak ortadan kaldırıldığı gibi kanunlaşmamış bir Bakanlık yapısı ve el konulan mülklere yönelik işlemler de söz konusudur. Sembolü dahil “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” hukuksal açıdan yok olduğu gibi var olduğu bir algı da söz konusudur. İşlemler yapılarak 1921 den beri çocukların ve toplumun vicdanı için söz konusu olan gelirler arasındaki bağışlar dahil işletmeleri de içeren kaynak konusunda manevi ve maddi açıdan hoyratlığa benzer süreçte maalesef öne çıkabilmektedir. Özellikle zor koşullarda oluşan tarihsel öykü ve toplumsal miras konusunda ki vurdumduymazlığın engellenmesi toplum vicdanı için bir görev olmaktadır. Dernek konumu ile söz konusu olan varlığın ve adının ortadan kaldırılmasının tekrar canlandırılması için ortaya çıkan hukuksal sorunun giderilmesi ve tartışılması ayrı bir değer ve önemdedir. Bir öncelikte olmalıdır. Ayrıca tarihsel adın ve toplumsal mirasın yanı sıra başta yapılan mülkler dahil şartlı bağışlar için amaç dışında kullanılmış olanlar için mirasçılar da aynı zamanda taraf ve müdahil olabilmektedir. Hem toplum vicdanı hemde kişisel açıdan yürütme tarafından yapılan işlemler sonucu ortaya çıkan mağduriyetler dahil iki farklı boyutun ayrı ayrı veya birlikte ele alması önemli ve gerekli olmaktadır. Avrupa Sözleşmesinin mülkiyet hakkını garanti alan 1 Numaralı Protokolün 1.maddesi bağlamında özel ve tüzel kişiler açısından saygı ve ihlalin söz konusu olduğunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemeleri açısından bu yönde benzer kararlar özellikle yaşanan durum için yardımcı olmaktadır.

(http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/mulikyete_kilavuz.pdf) Milli Güvenlik Konseyinin 5.Mayıs 1981 tarihinde yayınlanmış 51 sayılı Kararı ile dernek tüzel bir kişiliğe yönelik başlayan bir sürecin söz konusu olması ve de yine o dönemde kapatılan siyasi parti, dernek , sendikalar için yapılan mücadele ve yeniden aynen kazanımlar bu tartışmaları bir zemine de taşıyabilmektedir.

Kamulaştırmanın dışında bütçe sistemi değişiklikleriyle devletleştirme ve özelleştirme ile oluşan bu özensizlikle ilgili olarak bazı bilgilere internet ortamında ulaşılacağı gibi örneğin 19.5.2014 tarihli “İstanbul Göztepe’deki 145 milyon euroluk arsa kimin olacak? “başlıklı haberin devamı ise şu şekildedir.(<https://www.emlaktasondakika.com/haber/arsa-arazi-2b/istanbul-goztepedeki-145-milyon-euroluk-arsa-kimin-olacak/85189>) “Fikirtepe’ye komşu olan arsanın kısa süre içerisinde yeni sahibini bulması bekleniyor Emlaktasondakika.com’un araştırmasına göre 2007 yılında Emlak Konut GYO tarafından ihaleyle 220 milyon liraya satılan İstanbul Göztepe’deki 92 dönümlük arsa yıllar sonra yeniden satışa çıkmaya hazırlanıyor. Çocuk Esirgeme Kurumu’ndan TOKİ’ye ve oradan da Emlak Konut GYO’ya geçen arsanın tapusu şu anda Atrium European Real Estate, Acteeum Grup ve Acteeum ve Manhattan Real Estate ortak girişiminde.

E-5 aksı ile Göztepe'ye giden yola cepheli arsa AVM ve rezidans imarına sahip. O dönemde arsayı satın alan ortaklık bugün taşınmaz için 145 milyon euro'luk bir etiketi uygun görüyor. E5 Karayolu'nun Göztepe kavşağında yer alan ve stratejik konumuyla dikkat çeken taşınmaz inşaat sektöründeki yatırımcıların dikkatini çekmiş durumda. Arsanın bir kaç gün içinde yeni sahibini bulması ise an meselesi.

TOKİ'den Emlak Konut'a, oradan özel sektöre

2006 yılında arsanın TOKİ'ye geçmesi ile bir anlamda hareketli bir süreç başlamış oldu. TOKİ, taşınmazı 120 milyon liraya Emlak Konut GYO'ya sattı. 2007'nin Ocak ayında ise arsayı ihaleye çıkaran Emlak Konut GYO, Avusturyalı Meinel Bank'ın ana hissedarı olduğu Meinel European Land'in firmasına sattı. Şirketin Türkiye'de yüzde 96'sına sahip olduğu MEL 1 Gayrimenkul Geliştirme Şirketi, arsayı 220 milyon liraya satın almış oldu. şeklinde olup bu satışın gerçekleşip gerçekleşmediği bilinmemesine rağmen görüldüğü gibi Çocuk Esirgeme Kuruma ait olan arsanın devletleştirildikten sonra gelinen nokta için bu haber önemli bir örnektir. Arsa ve satış için diğer bir bilgide söz konusudur. (<http://www.gazetevatan.com/goztepe-deki-dev-arazi-yi-avusturyali-meinel-bank-aldi-109724-ekonomi/>)

İzmirde Basmane de 1970 yılında Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlanan köşk ile durumda ayrı bir örnektir. (<http://www.egepostasi.com/haber/belediye-yapti-bakanlik-birakti-devlet-mirasa-sahip-cikamadi/113917>)

SONUÇ

1921 den beri genç Türkiye Cumhuriyetinin çocukların ve toplumun vicdanı olarak bir şefkat ocağı olan “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu”na yönelik 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile kamulaştırma vade devlet güvencesinin öne çıkarılmasına rağmen 2011 yılından sonra sembolü dahil ortadan kaldıran bir kurumdan görüldüğü gibi bahsedilmektedir. Bunun yanı sıra mülklerine yönelik yaklaşım ve toplumsal açıdan oluşan körleşmenin engellenmesi kişiler dahil toplumsal bir görevi öne çıkarmaktadır. Atatürk Devrimleri bağlamında bir toplumun geleceğini oluşturan çocuklar için toplum tarafından oluşturulan Türk mucizesinin tarihin bir parçası olması ; gönüller ve katkılar ile oluşan böyle bir manevi bir mirasın korunması ve yaşatılması da bir yurttaşlık yükümlülüğüdür. Özellikle BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerin yanı sıra bu sözleşme söz konusu olmadan çocuklara yönelik uygulamaları yardımseverlikle gerçekleştirilen bir geçmiş saygı ve şükran duymayı ayrıca borçlu kılmaktadır. Manen borçlu olmak bağlamın da en azından kamuoyu oluşturmak için iletişim araçları dahil Türk mucizesi ile böyle onurlu geçmiş ve destan olan “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” gibi tüzel bir kimliğin yeniden canlandırılması ve de hatırlatılması şükran borcun bir önceliği de olmalıdır. Ayrıca özensizlik sonucu söz konusu mülklerinin amacına uygun olmaması durumunda ise mirasçıları dahil bu kişilerin savunulması ,yardım ve desteklenmesi de diğer bir şükran borcu olmalıdır. Hukuksal zeminde böyle bir sürecin başlatılması da diğer bir hedef olmalıdır. En azında TBMM de yer alan Siyasi Partiler ve Milletvekilleri tarafından bir soru önergesi önemli bir başlangıç noktası olabilir. Özellikle Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kamulaştırılması dahil çeşitli dönemlerde yapılan çalışmalarda tapu dahil çeşitli bilgilerin tozlu arşivlerde aranılıp bulunması da önemli bir neden olabilecektir. Çocuklar için söz konu olan körelmiş vicdan da bu arada tekrar kazanabilir.

Böyle manevi mirasın peşine düşülmek için yapılacak tercih ile söyleyenecek çok ama çok öyküler ve paylaşmakta ayrıca önemlidir. Ancak zor ve yorucu bir süreci de başlatabilir. Fakat böyle zorlu bir yolculuk bilim, bilgi, hukuk adaleti de birlikte getirebilir. 14.11.2018

SHU Nihat Tarımeri

(*)Zürih Gençlik Savcılığı (eski) Sosyal Hizmet Uzmanı

KAYNAKÇA

<https://www.sozcu.com.tr/2018/yazarlar/sinan-meydan/cocuk-cumhuriyeti-2365468/>

<https://isteataturk.com/g/icerik/Cocuk-Esirgeme-Kurumu/728>

<http://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/savas-sonmez/cocuk-esirgeme-kurumu-ve-ankara-cinayeti/961/>

http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/231178154_Makbule%20SARIKAYA.pdf

<http://www.egitimkutuphanesi.com/cocuk-esirgeme-kurumu-himaye-i-etfal-cemiyeti-30-haziran-1921-cocuk-esirgeme-kurumu-himaye-i-etfal-cemiyetinin-kurulusu-istanbul-cocuk-esirgeme-kurumunda-tarihsel-gelisim-yonetim-yapisi-tuzugu-ana-kuc/>

https://masonlar.org/masonlar_forum/index.php?topic=1002.0

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/296810>

<https://urun.gittigidiyor.com/koleksiyon/1932-kucuk-ve-buyuk-harf-sursarjli-turkiye-himaye-i-etfal-cemiyeti-yardim-pullar-mnh-aa1-cok-nadir-341811401>

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-43993/ankara---turkiye-cocuk-esirgeme-kurumu-muzesi.html>

<http://www.hurriyet.com.tr/ege/basmane-semt-merkezi-mahkemelik-oldu-28225168>

<https://herkesindergisi.com/yasincetin/himaye-i-etfal-cemiyetiden-gunumuze-devlet-korumasinda-cocuk/>